

دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

دانشکده‌ی پزشکی

نگارش طرح درس

دکتر خیراله صادقی - روان‌شناس بالینی

استادیار گروه روان‌شناسی بالینی

عنوان درس: ارزیابی بالینی ۲ (آزمون‌های فرافکن: آزمون رورشاخ)	مخاطبان: دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌ی روان‌شناسی بالینی
تعداد واحد: ۲ واحد (۱ نظری+۱ عملی)	ساعت پاسخ‌گویی به سؤال‌های دانشجو: آزاد
زمان ارائه‌ی درس: یکشنبه‌ها ۱۴-۱۶	مدرس: دکتر خیراله صادقی
درس پیش‌نیاز: اختصاصی - اجباری (Core)	

هدف‌های کلی و اختصاصی دوره:

هدف کلی: فراهم آوردن یک چارچوب نظری و راهنمای عملی برای دانشجویان دوره‌ی کارشناسی ارشد

رشته‌ی روان‌شناسی بالینی در زمینه‌ی آزمون‌های فرافکن

هدف‌های اختصاصی: پس از تکمیل این دوره دانشجو باید بتواند:

۱. با پیش‌زمینه‌ی نظری لازم (فرضیه‌ی فرافکن) از بیمار ارزیابی به عمل آورده و فرضیاتی را در مورد

مشکلات بنیادی او تدوین نماید.

۲. اصول اجرا، نمره‌گذاری، و تفسیر آزمون‌های فرافکن (در این مورد آزمون رورشاخ) را بیاموزد، و

تلویحات حاصل از آن را در ضمن درمان به کار گیرد.

جلسه‌ی یکم: کلیات

هدف: هدف این جلسه کمک به دانشجو برای آشنا شدن با مفهوم فرضیه‌ی فرافکن، تاریخچه و تکوین آزمون

رورشاخ می‌باشد. پس از پایان این جلسه دانشجو باید بتواند:

۱. فرضیه‌ی فرافکن را شرح دهد.
۲. فنون فرافکنی را بشناسد.
۳. روش تهیه‌ی آزمون (لکه‌های جوهر) رورشاخ و سابقه‌ی تاریخی آن را شرح دهد.
۴. محدودیت‌ها و محاسن آزمون رورشاخ را بشناسد.
۵. مزیت نظام جامع رورشاخ (سیستم اکسنر) را، در مقایسه با سایر نظام‌ها، بداند.
۶. برای استفاده از آزمون رورشاخ، در موقعیت‌های بالینی، تصمیم بگیرد.
۷. آزمون رورشاخ را در ترکیب با سایر آزمون‌ها به کار گیرد.

جلسه‌ی دوم: روش اجرای آزمون رورشاخ

هدف: هدف این جلسه کمک به دانشجو برای آشنا شدن با شیوه‌ی اجرای آزمون رورشاخ براساس نظام جامع

اکسنر می‌باشد. پس از پایان این جلسه دانشجو باید بتواند:

۱. روش اجرای آزمون رورشاخ، سیستم اکسنر، را گام به گام بیان کند (به اجرا بگذارد).
۲. پاسخ دهنده (بیمار) را درباره‌ی آن چه که باید انجام دهد آشنا کند (گام ۱).
۳. دستور کار آزمون را ارایه دهد (گام ۲).
۴. پاسخ (تداعی)های بیمار به همه‌ی ۱۰ کارت را، با جزییات، ثبت کند (گام ۳).
۵. پاسخ‌های بیمار را، به منظور نمره‌گذاری دقیق، واریسی کند (گام ۴).

جلسه‌ی سوم: محل ادراک پاسخ‌ها و کیفیت تحولی (کدگذاری و ملاک‌ها)

هدف: هدف این جلسه کمک به دانشجو برای آشنا شدن با محل ادراک پاسخ‌ها، ملاک‌های نمره‌گذاری و

تعیین کیفیت تحولی هریک از محل‌های ادراک شده است. پس از پایان این جلسه دانشجو باید بتواند:

۱. پاسخ بیمار (آزمودنی) به تمامی لکه (W) را شناسایی نماید و آن را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

۲. پاسخ بیمار (آزمودنی) به جزء عام لکه (D) را شناسایی نماید و آن را در پروتکل اجرا شده نمره گذاری کند.

۳. پاسخ بیمار (آزمودنی) به جزء غیرمعمول لکه (Dd) را شناسایی نماید و آن را در پروتکل اجرا شده نمره گذاری کند.

۴. پاسخ بیمار (آزمودنی) به فضای سفید لکه (S) را شناسایی نماید و آن را در پروتکل اجرا شده نمره-گذاری کند.

۵. کیفیت تحولی (DQ) پاسخها را با ارزشیابی نمره‌ی هریک از محل‌های ادراک شده تعیین نماید.

جلسه‌ی چهارم: تعیین کنندگان (کُدگذاری و ملاک‌ها)

هدف: هدف این جلسه کمک به دانشجو برای آشنا شدن با تعیین کنندگان (مشخصه)های پاسخ به لکه، و ملاک-های نمره‌گذاری آنها است. پس از پایان این جلسه دانشجو باید بتواند:

۱. پاسخ‌های دربرگیرنده‌ی شکل خالص (F) را شناسایی نماید، و آن را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

۲. پاسخ‌های دربرگیرنده‌ی حرکت (m, FM, M) را شناسایی نماید، و آن را در پروتکل اجرا شده نمره-گذاری کند.

۳. پاسخ‌های دربرگیرنده‌ی رنگ (Cn, FC, CF, C) را شناسایی نماید، و آن را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

۴. پاسخ‌های دربرگیرنده‌ی رنگ بی‌فام (FC, CF, C) را شناسایی نماید، و آن را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

۵. پاسخ‌های دربرگیرنده‌ی سایه‌داری-بافت (FT, TF, T) را شناسایی نماید، و آن را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

۶. پاسخ‌های دربرگیرنده‌ی سایه‌داری-بُعد (FV, VF, V) را شناسایی نماید، و آن را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

۷. پاسخ‌های دربرگیرنده‌ی سایه‌داری-پراکنده (FY, YF, Y) را شناسایی نماید، و آن را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

۸. پاسخ‌های دربرگیرنده‌ی بُعد شکل (FD) را شناسایی نماید، و آن را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

۹. پاسخ‌های دربرگیرنده‌ی جفت (2) و انعکاس (rF, Fr) را شناسایی نماید، و آن را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

۱۰. پاسخ‌های دربرگیرنده‌ی بیش از یک تعیین‌کننده (مختلط) را شناسایی نماید، و آن را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

جلسه‌ی پنجم: کیفیت شکل، محتوا، پاسخ‌های رایج، و فعالیت‌های سازمانی

هدف: هدف این جلسه کمک به دانشجو برای آشنا شدن با کیفیت شکل، مضمون پاسخ، پاسخ‌های رایج، فعالیت‌های سازمانی و ملاک‌های نمره‌گذاری آن‌ها است. پس از پایان این جلسه دانشجو باید بتواند:

۱. کیفیت شکل (FQ) پاسخ‌ها را شناسایی نماید (+، O، U، -)، و ملاک‌های نمره‌گذاری آن‌ها را توضیح دهد.

۲. محتوای ادراک شده‌ی آزمودنی در پاسخ‌هایش را شناسایی نماید (A، H، Ab، An، Art، Bt، CL) و ...، و ملاک‌های نمره‌گذاری آن‌ها را توضیح دهد.

۳. پاسخ‌های ۱۳ گانه‌ی رایج براساس نظام جامع اکسندر را بشناسد، و آن‌ها را در یک پروتکل اجرا شده مشخص نماید.

۴. پاسخ‌های سازمان‌دهی شده (ZS, ZD, ZA, ZW) را شناسایی نماید و مقداری عددی (نمره‌ی Z) آن‌ها

را تعیین کند.

جلسه‌ی ششم: نمرات خاص

هدف: هدف این جلسه کمک به دانشجوی برای آشنا شدن با بیان‌های کلامی غیرمعمول، ویژگی‌های محتوای

خاص، پدیده‌ی رنگ و ویژه، و ملاک‌های نمره‌گذاری آن‌ها است. پس از پایان این جلسه دانشجوی باید بتواند:

۱. بیان‌های کلامی غیرمعمول را بشناسد، و بین پاسخ‌های سطوح ۱ (LVI-1) و ۲ (LVI-2) تمیز بگذارد.
۲. بیان‌های کلامی انحرافی (DR, DV) را شناسایی نماید، و آن‌ها را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.
۳. ترکیبات نامتناسب (FABCOM, INCOM, و CONTAM) را شناسایی نماید، و آن‌ها را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.
۴. منطق نامتناسب (ALOG = توجیه پاسخ با استفاده از دلایل نامأنوس) را شناسایی نماید، و آن‌ها را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.
۵. ترکیبات افسانه‌ای (CONFAB) را شناسایی نماید، و آن‌ها را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.
۶. پاسخ‌های در جاماندگی (PSV) را شناسایی نماید، و آن‌ها را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.
۷. پاسخ‌های با خصوصیات شناختی (محتوای) خاص (AB, AG, COP, و MOR) را شناسایی نماید، و آن‌ها را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.
۸. پاسخ‌های شخصی شده (PER) را شناسایی نماید، و آن‌ها را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.
۹. فرافکنی رنگ (CP) را شناسایی نماید، و آن‌ها را در پروتکل اجرا شده نمره‌گذاری کند.

جلسه‌ی هفتم: خلاصه‌ی ساختاری (۱)

هدف: هدف این جلسه کمک به دانشجوی برای آشنا شدن با نحوه محاسبه‌ی نسبت‌ها، درصدها، اشتقاق‌ها،

مدخل‌ها، و شاخص‌های خاص، و همچنین استنباط‌های بالینی مربوط به هر یک می‌باشد. پس از پایان این جلسه

دانشجو باید بتواند:

۱. مدخل لامبدا (L) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۲. مدخل توازن تجربه‌ای (EB) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۳. مدخل تجربه‌ای واقعی (EA) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۴. مدخل EB فراگیر (EBP_{er}) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۵. مدخل تجربه‌ی پایه (eb) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۶. مدخل تحریک تجربه شده (es) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۷. نمره‌ی D (D) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۸. مدخل ES اصلاح شده (Adj es) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۹. نمره‌ی D اصلاح شده (Adj D) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.

جلسه‌ی هشتم: خلاصه‌ی ساختاری (۲)

هدف: هدف این جلسه کمک به دانشجو برای آشنا شدن با نحوه محاسبه‌ی نسبت‌ها، درصدها، اشتقاق‌ها، مدخل‌ها، و شاخص‌های خاص، و همچنین استنباط‌های بالینی مربوط به هر یک می‌باشد. در پایان این جلسه دانشجو باید بتواند:

۱. مدخل‌های (۷ مدخل) بخش احساسات (Affect) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۲. مدخل‌های (۱۰ مدخل) بخش میان فردی (Interpersonal) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۳. مدخل‌های (۹ مدخل) بخش اندیشه‌پردازی (Ideation) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.
۴. مدخل‌های (۷ مدخل) بخش میانجی‌گری (Mediation) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را استنباط نماید.

استنباط نماید.

۵. مدخل‌های (۷ مدخل) بخش پردازش (Processing) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به آن را

استنباط نماید.

۶. مدخل‌های (۷ مدخل) بخش ادراک خود (Self-Perception) را محاسبه کند، و تلویح بالینی مربوط به

آن را استنباط نماید.

جلسه‌ی نهم: خلاصه‌ی ساختاری (۳)

هدف: هدف این جلسه کمک به دانشجوی برای آشنا شدن با نحوه محاسبه‌ی نسبت‌ها، درصد‌ها، اشتقاق‌ها،

مدخل‌ها، و شاخص‌های خاص، و همچنین استنباط‌های بالینی مربوط به هر یک می‌باشد. در پایان جلسه دانشجوی

باید بتواند:

۱. شاخص ادراکی - تفکر (PTI) را بررسی کند، و با توجه به تعداد کل متغیرهای مثبت برحسب نقطه‌ی

برش تصمیم بگیرد.

۲. شاخص افسردگی (DEPI) را بررسی کند، و با توجه به تعداد کل متغیرهای مثبت برحسب نقطه‌ی

برش تصمیم بگیرد.

۳. شاخص نقص مقابله (CPI) را بررسی کند، و با توجه به تعداد کل متغیرهای مثبت برحسب نقطه‌ی برش

تصمیم بگیرد.

۴. شاخص منظومه‌ی خودکشی (S-CON) را بررسی کند، و با توجه به تعداد کل متغیرهای مثبت برحسب

نقطه‌ی برش تصمیم بگیرد.

۵. شاخص گوش به زندگی (HVI) را بررسی کند، و با توجه به تعداد کل متغیرهای مثبت برحسب نقطه-

ی برش تصمیم بگیرد.

۶. شاخص سبک و سواسی (OBS) را بررسی کند، و با توجه به تعداد کل متغیرهای مثبت برحسب نقطه‌ی

برش تصمیم بگیرد.

جلسه ی دهم: تفسیر

هدف: هدف این جلسه کمک به دانشجو برای یکپارچه ساختن اطلاعات حاصل از اجرای پروتکل، به عمل

آوردن استنباط‌های بالینی، و نوشتن گزارش نهایی است. پس از پایان جلسه دانشجو باید بتواند:

۱. داده‌های حاصل از اجرای پروتکل را فهرست‌وار بیان کند، و آن‌ها را یکپارچه (ادغام) نماید.

۲. براساس ملاک‌های مطرح شده در سیستم جامع اکسرنر، پروتکل اجرا شده را تفسیر کند.

۳. گزارش مربوطه را بنویسد و پیشنهادات لازم را ارائه کند.

منابع:

Exner, John E. (1990). A Rorschach Workbook for the Comprehensive System (3d ed.). Asheville, North Carolina: Published by Rorschach Workshops.

اکسرنر، جان. (۱۳۹۱). آزمون رورشاخ: نظام جامع. (ترجمه‌ی ابوفاضل حسینی نسب، علی اثنان عشریه). تهران:

انتشارات ارجمند، چاپ اول.

مارنات، گری گراث، (۱۳۸۴). راهنمای سنجش روانی. (ترجمه‌ی حسن پاشا شریفی، و محمدرضا نیکخو).

تهران: انتشارات سخن، چاپ اول.

روش تدریس: سخنرانی، پرسش و پاسخ در کلاس، ارائه‌ی کاربرگ، و کار روی پروتکل‌های اجرا شده

رسانه‌های کمک آموزشی: اسلاید پاورپوینت. وایت‌برد.

سنجش و ارزش‌یابی

ساعت	تاریخ	نمره	روش آزمون	آزمون
-	آخرین جلسه	۵-۰ نمره بسته به کیفیت اجرای پروتکل تفسیر و گزارش نویسی	دو تا پروتکل اجرا شده	تکالیف خانگی
در طی کلاس درس و کارورزی بالینی	در طول ده جلسه	مثبت (+++)	شفاهی	میان ترم
۱۰-۱۲ صبح	طبق هماهنگی استاد درس با دانشجویان	۱۵-۱۲ نمره	چند گزینه‌ای، و انشایی	پایان ترم

مقررات درس: حضور در کلاس‌های درس و کارورزی، یادداشت‌برداری از نکات کلیدی، مشارکت در

بحث‌های کلاسی

جدول زمان بندی درس ارزیابی بالینی ۲

(آزمون های فراقکن: آزمون لکه های جوهر رورشاخ)

روز و ساعت جلسات: یکشنبه ها ۱۲-۱۴

مدرس	موضوع هر جلسه	تاریخ	جلسه
دکتر صادقی	کلیات	۹۵/۷/۴	۱
دکتر صادقی	روش اجرای آزمون رورشاخ	۹۵/۷/۱۱	۲
دکتر صادقی	محل ادراک پاسخ ها و کیفیت تحولی	۹۵/۷/۱۸	۳
دکتر صادقی	تعیین کننده ها	۹۵/۷/۲۵	۴
دکتر صادقی	کیفیت شکل، محتوا، پاسخ های رایج و فعالیت سازمانی	۹۵/۸/۲	۵
دکتر صادقی	نمرات خاص	۹۵/۸/۹	۶
دکتر صادقی	خلاصه ی ساختاری (۱)	۹۵/۸/۱۶	۷
دکتر صادقی	خلاصه ی ساختاری (۲)	۹۵/۸/۲۳	۸
دکتر صادقی	خلاصه ی ساختاری (۳)	۹۵/۹/۷	۹
دکتر صادقی	تفسیر	۹۵/۹/۱۴	۱۰

مدیر گروه روان شناسی بالینی

دکتر خیراله صادقی